

Státní služba

Červenec 2017

V předchozím vydání newsletteru sekce pro státní službu jsme bezprostředně po dokončení plavby mezi úskalími legislativního procesu podávali zprávu o obsahu novely zákona o státní službě publikované pod číslem 144/2017 Sb. a účinné od 1. června 2017. Učinili jsme rovněž poněkud lehkovážně slib, že se v příštím čísle budeme podrobněji věnovat výběrovým řízením, jako jednomu z klíčových institutů touto novelou významně dotčených. Protože i námořník (*ba i pirát*) má svou čest, velí nám tato daný slib splnit.

Výběrová řízení po novele zákona o státní službě aneb Jak si vybrat posádku

Iva Hřebíková

Výběrové řízení je nástrojem, jehož prostřednictvím si má kapitán vybrat tu nejlepší posádku, s níž doufá doplout do cíle. Na druhé straně má předejít tomu, aby se potenciální námořník probral po divoké pitce s bolestí hlavy v podpalubí lodi vzdalující se od pobřeží, a tedy bez možnosti úniku (*pokud tedy nedá raději přednost žralokům*). Již minule jsme poodhalili rozsah provedených změn, nyní je tedy načase strhnout krycí plachtu a vystavit zboží oku zákazníka v plné jeho kráse a šíři.

O snížení administrativní náročnosti, spočívající ve zrušení povinnosti žadatele o přijetí do služebního poměru předložit potvrzení o zdravotní způsobilosti nebo o mírném otevření některých kol výběrových řízení na obsazení volných služebních míst představených, již byla řeč dostatečně. Věnujme se na tomto místě vlastnímu procesu (*nikoli krátkému*) výběrových řízení. Opticky je změn textu ustanovení věnovaných této problematice poměrně hodně, ale není třeba k nim přistupovat s přehnanými obavami, protože část úprav je pouhým výslovným potvrzením již dříve v praxi uplatňovaných postupů. Většina změn je motivována snahou zjednodušit některé úkony, v mezích možností je odformalizovat a v důsledku toho výběrová řízení urychlit.

Následující text neposkytuje komplexní informaci o průběhu výběrových řízení, ale soustřeďuje se na provedené změny. Pro větší přehlednost se při popisu změn přidržíme chronologie jednotlivých kroků ve výběrovém řízení.

Oznámení o vyhlášení výběrového řízení

Pokud nelze obsadit volné služební místo některým ze způsobů uvedených v § 24 odst. 5 zákona o státní službě, vyhláší se výběrové řízení. Oznámení o vyhlášení výběrového řízení se zveřejňuje na úřední desce a v informačním systému o státní službě. Krom toho lze skutečnost, že je nabízeno volné služební místo, uvést ve známost i rozmanitými dalšími způsoby, ovšem již bez právního významu. Zákon upravuje podrobně náležitosti oznámení s cílem poskytnout zájemci komplexní informaci o obsazovaném služebním místě. Okruh povinně uváděných údajů byl novelou zákona rozšířen o údaj o zázkazu konkurence, je-li pro služební místo stanoven.

Vzhledem k tomu, že takových míst je pouze několik desítek, je význam této změny spíše okrajový, důležitější ve vztahu k oznámení o zahájení řízení je doplnění výslovné úpravy lhůty pro podávání žádostí do výběrového řízení, a to tak, že tato lhůta nesmí být kratší než deset dnů. Stávající praxe služebních úřadů byla nejednotná,

metodicky bylo doporučováno zveřejnění oznámení alespoň po dobu patnácti dnů, což je obvyklá doba zveřejňování dokumentů na úřední desce, některé úřady dodržovaly z důvodu procesní opatrnosti lhůtu třicetidení. Vzhledem k tomu, že oznámení má podle zákona o státní službě obsahovat konkrétní datum, do kterého má být žádost podána, je věcí služebního orgánu, aby lhůtu správně spočítal, přičemž konkrétní lhůtu stanoví v návaznosti na potřeby služebního úřadu a s ohledem na zájem na řádném výkonu působnosti služebního úřadu. Nadále platí, že v této lhůtě je třeba podat žádost alespoň k poštovní přepravě a rovněž to, že zmeškání lhůty nelze prominout. Pokud by byla lhůta pro podávání žádostí v rozporu se zákonem stanovena kratší než deset dnů, není možné žádosti odeslané po stanovené lhůtě, ale ve lhůtě do deseti dnů, z výběrového řízení vyřadit.

Pohovory, písemné zkoušky

Se žadateli, kteří včas a řádně podali žádost, respektive splňují stanovené předpoklady a požadavky, provede výběrová komise pohovor. Zákon umožňoval ústní pohovor doplnit písemnou zkouškou, nebylo však možné ústní pohovor písemnou zkouškou nahradit a každý žadatel, jehož žádost nebyla vyřazena, musel být slyšen. Vzhledem k tomu, že v některých případech byl při velkém počtu uchazečů takový postup časově náročný, dává

zákon nově možnost provést nejprve písemnou zkoušku a následně pozvat k pohovoru jen ty, kteří v ní uspěli nejlépe. Tento postup se však týká jen výběrových řízení, v nichž by mělo pohovor podstoupit nejméně deset žadatelů. Výběrová komise pak provede pohovor nejméně s pěti žadateli, kteří vykonali písemnou zkoušku nejlépe. Pravidla pro určení žadatelů, se kterými bude proveden pohovor, musí výběrová komise v zájmu transparentnosti a předvídatelnosti stanovit před provedením písemné zkoušky. Aby se předešlo nepříjemným překvapením, je namísto skutečnost, že žadatelé budou konat písemnou zkoušku, uvést v pozvánce k pohovoru, respektive ke zkoušce. Žadatelé, se kterými nebyl proveden pohovor (*protože nevykonali písemnou zkoušku nejlépe*), se považují za žadatele, kteří ve výběrovém řízení neuspěli. To znamená, že své případné výhrady k průběhu zkoušky mohou uplatnit v rámci námitek proti protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení.

Nedostavení se na pohovor, odstoupení z výběrového řízení

Dosavadní právní úprava výběrových řízení nijak neřešila situace, kdy se žadatel buď bez omluvy nedostavil, nebo z určitého důvodu nemohl dostavit na pohovor. Praxe nebyla u jednotlivých služebních úřadů zcela jednotná. Některé úřady neposkytovaly náhradní termín pohovoru, některé naopak poskytovaly v případě zaslání omluvy odklad opakovaně. Některá výběrová řízení se tak v důsledku určité nedisciplinovanosti žadatelů (*a v krajních případech i kverulantství*) neúměrně prodlužovala.

Proto se nově stanoví, že žadatel, který se náležitě z účasti na pohovoru omluví, se bude moci dostavit na pohovor v náhradním termínu, ovšem ten musí být určen tak, aby nebylo ohroženo dokončení výběrového řízení v zákonem stanovené lhůtě. Náležitá omluva znamená, že existuje důležitý důvod, pro který se žadatel nemůže dostavit. To, zda se jedná o důležitý důvod, posoudí výběrová komise. Takovým důvodem není, že se žadatel špatně vyspal a na výběrové řízení se tedy necítí, ale nemusí se na

„Dosavadní právní úprava výběrových řízení nijak neřešila situace, kdy se žadatel buď bez omluvy nedostavil, nebo z určitého důvodu nemohl dostavit na pohovor.“

druhou stranu jednat o důvod na vůli žadatele nezávislý. Omluvitelným důvodem je tak nejen například služební cesta, ale také plánovaná dovolená. Přístup ze strany služebních úřadů při posuzování důvodů by měl být spíše vstřícnější k žadatelům, tím spíše, že zákon současně de facto zavádí princip dvakrát a dost. To znamená, že žadateli bude poskytnut pouze jeden náhradní termín, při jehož stanovení by mělo být přihlédnuto k uváděným důvodům a případnému návrhu žadatele, což však neznamená, že tento návrh musí být bezvýhradně akceptován. Nedostaví-li se žadatel ani v náhradním termínu, má se za to, že z výběrového řízení odstoupil, přičemž důvod nedostavení se k pohovoru se již nezkoumá.

Omluvu je rovněž třeba zaslat včas, což nutně neznamená před konáním pohovoru, neboť překážka může vystat náhle, ale omluva musí být v takovém případě učiněna bezodkladně po pominutí překážky, která žadateli bránila v dostavení se k pohovoru. Pokud ale žadatel věděl o existující překážce předem, je povinen zaslat omluvu před konáním pohovoru, jinak by se nejednalo o omluvu náležitou.

Jak již bylo uvedeno, náhradní termín pohovoru by měl být zásadně stanoven tak, aby mohla být dodržena zákonem stanovená lhůta pro dokončení výběrového řízení. Pokud by důvody, pro které se některý žadatel nemůže dostavit k pohovoru, byly dlouhodobé povahy a současně by šlo o důvody na vůli žadatele nezávislé (*zejména dlouhodobé vážné zdravotní důvody*), pak může být náhradní termín pohovoru stanoven i později. Takový postup ovšem předpokládá souhlas služebního orgánu, který kromě



přihlédnutí k zájmu žadatele posoudí též naléhavost potřeby obsadit dané služební místo. V takových případech lze rovněž zvážit možnost provedení pohovoru náhradním způsobem (*například v místě bydliště žadatele, prostřednictvím videokonference*). Zásadní je v této věci dodržení rovnosti přístupu k žadatelům.

Pokud jde o situaci nedostavení se žadatele na pohovor bez omluvy, v takovém případě se uplatní domněnka, že žadatel z výběrového řízení odstoupil, a tato skutečnost se žadateli sdělí. Jestliže žadatel zašle důvodnou omluvu dodatečně, čímž domněnku vyvrátí, bude nutné mu poskytnout náhradní termín pohovoru a jeho výsledek promítnout do protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení. Takový postup se uplatní pouze do ukončení výběrového řízení vydáním rozhodnutí o přijetí do služebního poměru, respektive o zařazení na služební místo nebo jmenování na slu-



žební místo představeného. Vzhledem k dopadu nedostavení se k pohovoru bez náležité omluvy na žadatele by v pozvánce k pohovoru mělo být obsaženo poučení o důsledcích takového jednání.

S ohledem na charakter výběrového řízení bylo v praxi obtížné přimět žadatele, který již neměl zájem na účasti na výběrovém řízení (*například proto, že dal přednost jinému zaměstnání*), aby své odstoupení z výběrového řízení učinil zákonem předpokládanou formou (*podáním s náležitostí podle § 37 správního řádu*). Proto se v zákoně upravuje domněnka, že odstoupením z výběrového řízení je i jednání žadatele, ze kterého je bez důvodných pochybností zřejmé, že již nemá na účasti ve výběrovém řízení zájem. Odstoupí-li tedy žadatel z výběrového řízení neformálně (*e-mailem bez elektronického podpisu nebo telefonicky; o telefonickém odstoupení učiní oprávněná úřední osoba záznam*

do spisu), jak je ostatně v praxi obvyklé, jde ve smyslu dikce daného ustanovení o jednání, ze kterého je jinak zřejmé, že již nemá zájem o účast ve výběrovém řízení. Je však v takovém případě třeba žadatele informovat o důsledcích takového jednání (*například elektronicky nebo obyčejným dopisem*). Uvedený postup lze doporučit s ohledem na nebezpečí chybné identifikace osoby, jež učinila neformální úkon, neboť se mohlo jednat o osobu odlišnou od žadatele, které neleželo na srdci jeho dobro.

Jako poslední situaci, kdy se uplatní domněnka odstoupení z výběrového řízení, zmiňme případ, v němž žadatel ani po výzvě neposkytne součinnost potřebnou k zajištění jeho účasti na výběrovém řízení. Jedná se zejména o situaci, kdy žadatel přestane v některé fázi výběrového řízení jakkoli komunikovat, tedy nezvedá telefon, neodpovídá na e-maily, nepřebírá poštu. Jak z textu zákona vy-

plývá, je v tomto případě podmínkou, aby byl žadatel formálně vyzván k poskytnutí součinnosti. Teprve pokud na tuto výzvu nereaguje, nastupuje domněnka odstoupení z výběrového řízení.

Námítky proti protokolu

Provedená úprava spočívající v rozšíření okruhu osob, jež mohou podat námitky proti protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení, o osoby, které byly sice označeny za úspěšné, ale neumístily se mezi třemi nejvhodnějšími žadateli, není pro praxi žádnou žhavou novinkou. Na základě dosavadních metodických doporučení byla těmto osobám možnost podat námitky již přiznávána. Nyní se tedy toto oprávnění objevuje výslovně i v textu zákona a o uvedené možnosti budou také žadatelé poučováni. Připomeňme pro úplnost na tomto místě ještě již výše zmíněnou možnost podat námitky proti protokolu u osob, které neprošly sítím písemné zkoušky k ústnímu pohovoru ve výběrových řízeních s více než deseti účastníky.

Zákon neupravuje možnost podat námitky proti protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení třem nejúspěšnějším (*nejvhodnějším*) žadatelům. Je to dáno tím, že jsou „na bedně“ a v danou chvíli nemají k nespokojenosti, a tedy námitkám legitimní důvod. Ten může vyvstat v okamžiku, kdy obdrží zákonem předpokládané sdělení, že na služební místo byl zařazen nebo jmenován jiný ze žadatelů nebo že žádný z nejvhodnějších žadatelů nebyl na základě dohody služebnímu orgánu s bezprostředně nadřízeným představeným vybrán (*tehdy služební orgán výběrové řízení zruší usnesením poznamenaným do spisu*). V takovém případě již zákon nepočítá s institutem námitek, ale toto sdělení lze napadnout pouze stížností podle § 175 správního řádu.

Zrušení výběrového řízení

V našem poněkud nesouvislém vyprávění o změnách v oblasti výběrových řízení se nyní dostáváme k situaci, z níž není služební úřad zpravidla nijak šťastný, a to k případu, kdy se výběrovým řízením z různých důvodů nepodaří služební místo obsadit a výběro-

vé řízení je třeba zrušit. Zákon dosud upravoval zrušení výběrového řízení jen pro některé případy, v nichž byl takový postup na místě, a neupravoval formu takového úkonu. Nová úprava postup sjednocuje. O zrušení výběrového řízení se tedy rozhodne jako dosud, jestliže žádný z žadatelů neuspěl, nedošlo k dohodě mezi představeným a služebním orgánem nebo byly shledány důvodnými námitky proti protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení. Nově se stejný postup uplatní, pokud nikdo nepodal žádost nebo všichni žadatelé z výběrového řízení odstoupili, a pod případy, kdy má být výběrové řízení zrušeno, je třeba podřadit též situaci (*byť to zákon nestanoví explicitně*) vyřazení všech žadatelů. O zrušení výběrového řízení vydá služební orgán nebo výběrová komise (ta pouze v případě zrušení výběrového řízení z důvodu vyhovění námitkám proti protokolu o průběhu a výsledku výběrového řízení) usnesení, které se pouze poznamená do spisu. Žadatelé se o tom pouze vyrozumí a nenáleží jim právo se proti usnesení odvolat. Vyrozumění se neuplatní tehdy, není-li koho vyrozumívat (*nikdo se nepřihlásil*) nebo, s ohledem na zásadu procesní ekono-

mie, tehdy, jestliže již vůči žadateli byl učiněn úkon, z něhož vyplývá, že pro něj výběrové řízení skončilo, nebo tehdy, kdy takový úkon učiní sám žadatel (*odstoupí z výběrového řízení*).

Úprava zvláštních ustanovení o výběrovém řízení

Určitým drobným vítězstvím pro vykladače zákona o státní službě je výslovné vyloučení použití § 146 správního řádu upravujícího řízení o výběru žádosti na výběrová řízení, neboť právě jeho aplikace se v reálné praxi ukázala jako velice problematická, ať už jde o otázku stanovení lhůty pro podávání žádostí do výběrového řízení, nebo o otázku rozhodování o žádostech ve výběrovém řízení. Protože však část úpravy obsažená v § 146 je pro výběrová řízení užitečná, zejména vyloučení možnosti prominout zmeškání lhůty, byla část tohoto ustanovení do zákona o státní službě přepsána. To platí i o ustanovení, že nahlížet do spisu vedeného v rámci výběrového řízení je možné až po uplynutí lhůty pro podávání žádostí. Vzhledem k praxi otevírání obálek hromadně až po uplynutí lhůty pro podávání žádostí by sice žadatel viděl pouze zalepené obálky (*a tedy zjistil pouze po-*

čet lodí v regatě) nikoli například písemné práce soupeřů, takže by se nemohl inspirovat, nicméně tato praxe je pouze zvyková a nemusí být bezpodmínečně dodržována.

Z úprav obsažených v § 164 zákona o státní službě zmiňme na tomto místě (*o ostatních bylo pojednáno výše*) již jen stanovení lhůty devadesáti dnů ode dne uplynutí lhůty pro podávání žádostí, v níž je třeba výběrové řízení zpravidla dokončit. Pro mnohé s osobní zkušeností může být možná překvapením, že dosud platila pro výběrové řízení obecná lhůta upravená správním řádem, tedy zpravidla třicet dnů. Nově upravená lhůta by měla být nastavena realisticky a poskytuje též informaci žadatelům, v jakém horizontu mohou očekávat definitivní výsledek výběrového řízení.

Především těm, pro které jsou výběrová řízení denním chlebem, doporučujeme seznámit se s novým metodickým pokynem náměstka ministra vnitra pro státní službu, kterým se stanoví podrobnosti k provádění výběrových řízení, publikovaným pod č. 2/2017. Uvedený pokyn podrobně reaguje na změny právní úpravy a rovněž promítá některé zkušenosti z dosavadní praxe. Příkladem může být integrace čestných prohlášení do formuláře žádosti, motivace k vyžadování výpisů z evidence rejstříku trestů služebním úřadem.

Pro ty, kdo upřednostňují příjem informací prostřednictvím sluchu a mají zájem o komplexní informace o provádění výběrových řízení, připravuje sekce pro státní službu na podzim roku 2017 sérii celodenních seminářů věnovaných tomuto tématu. Duo Karel Moravec a Michal Richtr se na účastníky již teď těší. Zájemcům doporučujeme sledovat internetové stránky www.statnisluzba.cz, na nichž budou uveřejněny termíny těchto seminářů a dispozice pro přihlášení.

Závěrem přejeme všem čtenářům hezké léto s výpravami vstříc modrým dálkám a novým obzorům. ■

Mgr. Iva Hřebíková je personální ředitelkou pro státní službu a ředitelkou odboru systemizace, organizace a koordinace státní služby Sekce pro státní službu Ministerstva vnitra.



ILUSTRACE FOT: PIXABAY.COM ZK